

2. Голдованская И. Б. Педагогические факторы формирования коммуникативных компетенций у студентов высших учебных заведений юридического профиля: Автореф. дис...канд. пед наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования / И. Б. Голдованская – Псковский государственный педагогический университет им. С. М. Кирова. – Псков, 2007. – 27 с.
3. Мовчун А. Педагогічні основи використання ділової гри в підготовці юристів / А. І. Мовчун // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. Болонський процес в Україні та Європі: досвід, проблеми, перспектива. Збірник наукових праць. Випуск VIII. – Рівне, 2008. – С. 206-211.

Цимбалюк В.И., Борейчук А.В.

Национальный университет водного хозяйства и природопользования

ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ ДЕЛОВОЙ ИГРЫ «УЧЕБНЫЙ ГРАЖДАНСКИЙ ПРОЦЕСС» ПРИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ЮРИСТОВ

Аннотация

В статье исследованы особенности деловой игры «Учебный гражданский процесс». Охарактеризовано особенности организации и проведения данной игры. Определены цели и задачи предлагаемой игры при изучении курса «Гражданский процесс». Раскрыта роль и значение деловой игры в формировании профессиональных качеств будущего юриста.

Ключевые слова: деловая игра, гражданский процесс, учебный процесс, профессиональная подготовка юристов, преподаватель, студент.

Tymbaliuk V.I., Boreychuk A.V.

National University of Water and Nature

FEATURES OF THE BUSINESS GAME «TRAINING CIVIL PROCEEDINGS» DURING THE TRAINING OF FUTURE LAWYERS

Summary

This article explores the features of the business game «Training civil process» Oharakteoryzovano features of the organization and conduct of the game. The purposes and objectives of the proposed game while learning course «Civil Procedure». The role and importance of the business game in the formation of professional qualities of future lawyers.

Keywords: business game, civil process, training process, training of lawyers, teachers, students.

УДК 364:78(73)

РОЛЬ СУЧАСНИКІВ М.Е. РІЧМОНД У ФОРМУВАННІ ЇЇ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Чернуха Н.М., Ворначева Л.Ю.

Київський університет імені Бориса Грінченка

Вивчаючи генезис особистісного і професійного розвитку Мері Елен Річмонд нами було виділено дві основні групи вчених, які мали той чи інший вплив на формування її теорії соціальної роботи та методу «case work». До першої групи було віднесено друзів та союзників дослідниці (ті вчені і науковці, які підтримували та доповнювали її ідеї і теорію соціальної роботи); до другої групи було віднесено її опонентів (представники благодійної діяльності, які виступали з критикою тих чи інших ідей і форм діяльності дослідниці). У цій статті особливу увагу приділено науковцям-партнерам та науковцям-друзям М. Е. Річмонд.

Ключові слова: М. Е. Річмонд; формування особистості; професійне становлення; біографічні та соціокультурні фактори; філантропія; теорія соціальної роботи.

Постановка проблеми. З вступом України до нового тисячоліття перед державою поставило багато викликів, і з кожним роком їх стає все більше. Певні проблеми державі і населенню вдається подолати, інші – ні, частина проблемних питань відходить за неактуальністю. Наукова сфера України перебуває в процесі постійної трансформації та перебудови, розширюється і доповнюється в першу чергу за рахунок зарубіжних досліджень і тільки потім – за рахунок доробків українських на-

уковців. Соціальна робота, як наукова та практична сфера в Україні з днів незалежності, розвивалась швидкими темпами завдяки світовому досвіду, але деякі прогалини у вивченні певних теорій і авторів не дозволяють соціальному працівнику діяти ефективно. Таким чином, досліджуючи біографію Мері Елен Річмонд, фактичну засновницю теорії соціальної роботи, та її праці, ми надаємо шанс студентам, майбутнім фахівцям соціальної роботи, бути більш професійними. Важливо зазначити, що детальні

знання про метод «case work» можуть стати у нагоді при роботі волонтерів у кризовій ситуації, в якій на цей момент перебуває українське суспільство.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням робіт М. Е. Річмонд на міжнародному рівні займалися Елізабет Н. Агню (Elizabeth N. Agnew), М. Пейн (Malcolm Payne), Сандра Сзімоняк (Sandra Szymoniak), Мюріел В. Памфрі (Muriel W. Pamphrey), Донна Н. Франклін (Donna N. Franklin), Філіс Л. Хаббел (Phyllis L. Hubbel), А. С. Хорнбі (A.S. Hornby), Мері Ван Клік (Mary Van Kleeck), Грем Р. Тайлор (Graham R. Taylor), Лінда М. Вульф (Linda M. Woolf), Джеймс Дойч (James A. Deutch) та інші.

Опис різних аспектів біографії та теорії М. Е. Річмонд зустрічаємо в роботах вчених з країн СНД, таких як С. Я. Харченко, М. В. Фірсова, О. Г. Студьонова, Є. П. Агапов, Г. В. Корнюшин, М. С. Кратінова, Л. Ц. Ваховський, В. О. Кратінова, О. П. Песоцька, О. Л. Караман, В. А. Ханстантінова, В. П. Мошняга, В. В. Безлюдна, Т. В. Семигіна, Є. І. Холостова, Є. В. Кулебякин, М. В. Ромм, Т. О Ромм, Т. Г. Зеленова, В. Г. Константінова, С. О. Кубіцький, А. В. Федулова, І. А. Титаренко, Є. В. Кулебякін.

Метою статті є розкриття сутності впливу сучасників-друзів і сучасників-партнерів Мері Елен Річмонд на формування її світогляду і професійного розвитку. Виходячи з мети, були сформульовані наступні завдання статті: вивчення наукової літератури, в якій відображена теорія соціальної роботи та професійна діяльність Мері Елен Річмонд; дослідження впливу М. Е. Річмонд на її оточення; дослідження думки сучасників-друзів і сучасників-партнерів про М. Е. Річмонд, як про особистість так і про професіонала.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. На формування ідей соціальної роботи Мері Е. Річмонд однозначно впливала критика та підтримка сучасниками дослідниці її ідей у сфері соціальної роботи. Для логіки нашого дослідження надзвичайно важливим виявилось виділення двох основних груп вчених. Перша група – союзників і друзів (до неї відносимо тих, хто підтримував, навчав і доповнював ідеї і теорію М. Е. Річмонд). Друга – група опонентів (до цієї групи відносимо представників благодійної сфери, які виступали з критикою чи проти тих або інших ідей і форм роботи). Зокрема, у нашій попередній статті «**Теорія соціальної роботи Мэри Эллен Ричмонд в аспекте критических взглядов её современников-оппонентов**» було розкрито основні аспекти критичних поглядів її колег-опонентів, таким чином, в цій статті зазначено тільки прізвища: Джейн Адамс (Jane Addams), Джеффри Бракетт (Jeffrey Brackett), Френсіс Пібоді (Francis Peabody), Мері Джаррет, Саймон Паттен (Simon Patten), Едвард Девайн (Edward Devine), Абрахам Флекснер (Abraham Flexner) [1, с. 30-33].

Стаття присвячена саме дослідникам, які були підтримкою, друзями та однодумцями для М. Е. Річмонд і яких ми відносимо до першої групи. До цієї групи нами було включено наступних осіб: працівник соціальної сфери Зільфа Сміт (Zilpha Smith); авторитет серед благодійників, друг М. Е. Річмонд та її наставник Джон Гленн (John Glenn); колеги: Елізабет і Аделаїда Аренс (Elizabeth and Adelaide Arens), Хелен Перріш (Helen Parrish), Хелен Фосс (Helen Foss), Анна Джастіс (Anna Justice), Джулія Роджерс (Julia Rogers), Аліса Хіггінс (Alice Higgins), Констанс Бідл (Constance Biddle), Луїза Ейр (Louise Eyr), Рут Ман (Ruth Mann), Фред Холл (Fred Hall),

У 1880 р. на засіданні Club De Valin, М. Е. Річмонд повідомила про переконання Ральфа Вальдо Емерсона стосовно того, що «немає історії – тільки біографії» і цієї думки вона дотримувалась протягом наступних років її життя і роботи, особливо вивчаючи нову літературу та теорію. [2, с. 196]. Частково можна стверджувати, що цей вираз і впевненість у цьому афоризмі стали умовою створення діагностичного методу. М. Річмонд зазначала, що вивчення біографії особистості є важливим і основним інструментом під час «лікування» та вивчення біографій, що дозволяє соціальним працівникам більш ретельно та об'єктивно описувати усе, що є важливим для «Опису історії хвороби» [2, с. 196-198].

За допомогою наведених у цій статті біографічних даних, що відображають зв'язок Мері Елен Річмонд із зазначеними нижче дослідниками, розкриваємо роль та рівень впливу останніх на професійний генезис дослідниці.

У наукових джерелах ми можемо знайти різні думки щодо професійної та особистісної сфери М. Е. Річмонд. Так, в роботі Елізабет Н. Агню «From Charity to Social Work: Mary E. Richmond and the Creation of an American Profession» згадки працівників про Мері Елен Річмонд різняться: частина працівників зазначали, що дослідниця була ефективним менеджером у досягненні мети організації, але на рівні взаємодії з колегами та добровольцями була вимогливою і важко налагоджувала комунікацію. Вона була прагматичною і не йшла на компроміси, що призвело до появи «ворогів» у професійних колах [2].

Елізабет і Аделаїда Аренс, членикині унітарної церкви в Балтиморі, які були відомі місцевій громаді завдяки своїм добрим справам і координації благодійних установ при церкві, познайомили Мері Елен Річмонд з церквою, традиціями та допомогою нужденним. Вони передавали власний досвід роботи з частиною церковної громади, практику піклування про тих, хто приходив до церкви. Працюючи у недільній школі (Sunday School) та опікуючись дитячим християнським об'єднанням (the Children's Christian Union), Мері Еллен Річмонд докладала багато зусиль і її було визнано, як талановиту людину, що може багато чого запропонувати і реалізувати. На думку священика Філіса Л. Хаббела (Phyllis L. Hubbell), саме в цій роботі при церкві дослідниця з'ясувала своє покликання [3, с. 4-6]. Дружбу і підтримку М. Е. Річмонд отримувала від Ади Аренс і після переходу на роботу в Суспільну Благодійну організацію (Charity Organization Society – COS) та інші благодійні структури.

Зільфа Сміт була другом і наставником для Мері Елен Річмонд багато років. Як колеги, вони переписувались, обмінювались думками стосовно тих чи інших аспектів соціальної роботи, вели дискусії про форми і методи в роботі з клієнтами. Від Зільфи Сміт М. Е. Річмонд дізналась про вербування і навчання дружніх відвідувачів [6, с. 31-32]. Так, Елізабет Н. Агню, розкриваючи період роботи М. Е. Річмонд у Фундації ім. Рассела Сейджа (Russell Sage Foundation) в Нью-Йорку, вказує, що М. Е. Річмонд від більш емпіричної бази перейшла до теоретичної (робота з документами, редакція журналів і книг, написання власних есе і доповідей), викладання в різних школах та зустрічі з громадськістю і представниками благодійних структур. Як доказ, дослідниця наводить приклади із записів Зільфи Сміт, в яких йдеться про те, що Мері Елен Річмонд активно читала наукову та художню літературу і навіть почала збирати наукову бібліотеку, до якої увійшли такі автори, як Сервантес, Теккерей, Діккенс,

Дж. Еліот, Стівенсон, Г. Джеймс, Конрад, Кітс, Браунінг, Уйтмен, Мередіт, Хаусман, Йейтс, Шекспір, Б. Шоу, Ф. Брукс, Ф. Пібоді, У. Джеймс, Ройс, Уайтхед, Т. Гекслі, праці з унітарної філософії та інші. М. Е. Річмонд навчалась грати на фортепіано. Її улюбленими авторами-натхненниками були Бах, Бетховен, Брамс, Франк. [2, с. 153]. Це свідчить про постійний саморозвиток та самовдосконалення дослідниці.

Джон Гленн, член Ради керуючих і голова Виконавчого комітету Charity Organization Society, у якості наставника передав М. Е. Річмонд великий досвід керівництва благодійними організаціями; підтримував Мері Елен Річмонд, як дружнього відвідувача серед осіб, що потребували допомоги; підказував і рекомендував їй до вивчення літературу та досвід інших працівників і благодійних організацій. Спільним у світогляді дослідників було ставлення до лінії та безвідповідальності особистості перед родиною та суспільством в цілому, вони засуджували таку поведінку і рекомендували благодійникам бути вимогливими до таких клієнтів [2, с. 65-137].

Джоана Колкрод, член групи «Talkers» (літературна група, яка зустрічалась вдома у М. Е. Річмонд для обговорення літератури, наукових теорій та інших актуальних суспільних питань) зазначає, що керівництво М. Е. Річмонд групою дозволило учасникам подолати в комунікації бар'єри упереджень, розвивало їх і допомогло вийти з ізоляції. На думку Дж. Колкрод, М. Е. Річмонд могла бути зарозумілою, говорячи про речі, в які вона вірила, проте була скромною і стриманою, говорячи про власні досягнення. Також вона вмляла надихати співрозмовника і допомагала подолати страх та збентеження під час виступу [5, с. 45-55].

Хелен Фосс, колишній селищний працівник, долучилась до роботи COS у Філадельфії, спочатку була волонтером, а потім помічником М. Е. Річмонд. З часом, Хелен Фосс та Мері Елен разом стали співкерівницями Комітету жінок бюро місцевої партії (Women's Committee for the City Party), як першої жіночої політичної організації у Філадельфії [2, с. 112]. Під час спільної діяльності дослідницям вдалося потоваришувати. Вони співпрацювали в сфері розвитку структури SOC Філадельфії, залученні волонтерів та навчання волонтерів. Після звільнення М. Е. Річмонд, між дослідницями збереглися дуже теплі стосунки.

Хелен Перріш була однією з тих, хто любивав запрошення М. Е. Річмонд на роботу в COS у Філадельфії [2].

У літні канікули М. Е. Річмонд разом з подругами намагалася відпочити і набратися сил. У періодах між роботою або під час вимушених відпусток зі стану здоров'я, Мері Елен Річмонд виїжджала до котеджу у Франкліні (Нью-Гемпшир).

Відмова від адміністративної роботи дала дослідниці можливість поліпшити здоров'я, особливо після перенесених операцій у 1909 р. «Дружнім (добрим) сусідом», що піклувався про М. Е. Річмонд була Луїза Ейр (Louise Eyre).

Етель Руперт, прийшовши працювати до Філадельфійської COS після М. Е. Річмонд, відмітила ефективність роботи останньої: збільшення кількості волонтерів, збільшення кількості фінансових надходжень і користність їх використання, звітність, розробку навчальних курсів та ін. [2, с. 126].

У своїй роботі Елізабет Н. Агню зазначає, що дружба і листування М. Е. Річмонд свідчить про її широке коло знайомств. Так, Мері Елен листувалась із Джулією Роджерс, із Англії, вони обмінювались літературою з філантропічної діяльності [2]. На нашу думку такі дані вказують на високий

рівень саморозвитку Мері Елен Річмонд як професіонала, і як особистості, яка вмє систематизувати матеріал, аналізувати і використовувати ці знання. В сучасній освітній парадигмі це був би ідеальний приклад реалізації компетентнісного підходу до системи саморозвитку фахівця.

Громадську та професійну діяльність Мері Елен Річмонд також реалізовувала у Райкомі Гремерсі (Gramercy district committee) (перекл. наш) як волонтер, а потім і як секретар. М. Е. Річмонд, працюючи із Констанс Бідл, знаходить її підтримку і розуміння. Вона виступає у ролі помічника М. Річмонд і співавтора з нею у роботі над судовими справами і сфері сімейного права.

Розглядаючи біографічні факти, науковці засвідчують інтенсивність роботи Мері Елен Річмонд в Нью-Йоркському благодійному центральному комітеті по роботі у районі (New York COS central committee on district work) (перекл. наш), у структурі з організації і контролю навчальної школи для соціальних працівників в Нью-Йорку до 1922 року, у неофіційній літературній групі «Talkers» в Нью-Йорку.

Одним з друзів-партнерів для М. Е. Річмонд був Гордон Гамільтон, він охарактеризував дослідницю як «інтелектуально міцну» особистість і «не завжди легкою у спілкуванні» [2, с. 197].

Оцінити роль Мері Елен Річмонд в розвитку американського суспільства та у формуванні професії соціального працівника сповна важко. Зазначимо тільки те, що Френсіс Перкінс (перша жінка в кабінеті міністрів США і міністр праці США 1933-1945 рр., учениця дослідниці) писала теплі слова похвали й любові до Мері Елен Річмонд за її наставництво і роботу [4]. Ф. Перкінс зазначала, що її «чудова робота проклала шлях в американськом житті і в соціальній роботі та сформувала певні основи у політичній концепції обов'язку у суспільства перед особистістю і групою нужденних» [2, с. 195-198]. У листах до Мері Елен Річмонд і після її смерті на вечорі пам'яті, Френсіс Перкінс виступала з промовою про важливість досягнень, про її вклад у розвиток суспільства, про піклування над родинами, дітьми, про можливість створення для студентів і фахівців благодійної сфери, дякувала за дружбу і керівництво.

Мері Елен Річмонд померла 12 вересня в компанії Луїзи Ейр, Рут Манн, Гордона Гамільтона і її лікаря [2, с. 198]. Прощання відбулися в All Souls унітарної церкви в Нью-Йорку. Її поховали у Балтіморі. У газеті New York Times Джон М. Гленн описав М. Річмонд як «безстрашного піонера», чия смерть принесла «втрату для всієї галузі соціальної роботи та соціальних реформ» [2, с. 199].

У січні 1929 року в честь дослідниці збираються її колеги з Russell Sage Foundation, офіційні коментарі в її пам'ять виголошують Френсіс Еркінс, Джоанна Колкрод і Роберт Єркс, звучить музика Моцарта, Баха у виконанні тріо скрипалів [2, с. 199-200]. На нашу думку, такий захід розкриває важливість роботи, зробленої Мері Елен Річмонд та визнання суспільством її заслуг в благодійній сфері.

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, зробимо наступні висновки. По-перше, як зазначалось в меті статті і після аналізу наукової літератури, можемо впевнено сказати, що наступні науковці: Зильфа Сміт, Джон Гленн, Хелен Перріш, Хелен Фосс, Анна Джастіс, Етель Руперт, Юлія Роджерс, Аліса Хіггінс, Констанс Бідл, Ада Аренс, Луїза Ейр, Рут Манн, Фред Холл в процесі спільної діяльності та спілкуванні з дослідницею вплинули на формування ідей соціальної роботи Мері Елен Річмонд. По-друге, розглянувши відгуки науковців про роботу

й досягнення М. Е. Річмонд, розуміємо, наскільки важливою і корисною для американського суспільства була благодійна й професійна діяльність цієї

жінки. І детально вивчаючи її досвід ми можемо розкрити нові можливості для соціальних працівників і представників благодійної сфери в Україні.

Список літератури:

1. Ворначева Л. Ю. Теория социальной работы Мэри Эллиен Ричмонд в аспекте критических взглядов её современников-оппонентов // Международное научное издание «Современные фундаментальные и прикладные исследования». – Кисловодск: АНО «УЦ «МАГИСТР», 2014, № 4(15) – 169 с.
2. Agnew Elizabeth N. From Charity to Social Work: Mary E. Richmond and the Creation of an American Profession. – USA: University of Illinois, 2004. – 288 p.
3. A friend in need: Mary Ellen Richmond. A Sermon by the Rev. Phyllis L. Hubbell. – The First Unitarian Church of Baltimore (Universalist and Unitarian). – March 25, 2007. – 1-13 p.
4. Frances Perkins / Official Social Security Website – [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ssa.gov/history/fperkins.html>
5. James A. Deutch. Mary E. Richmond: a Compassionate Scholar Was in Our Midst // Journal of Independent Social Work. – by the Haworth Press, Vol. 2(1). Fall 1987. – P. 45-55.
6. The long view / papers and addresses by M. E. Richmond. Sel. and ed. with biog. notes by J. C. Colcord...and R. Z. S. Mann. – New York: Russell Sage Foundation, 1930. – 1 v., 361 p.

Чернуха Н.Н., Ворначева Л.Ю.

Киевский университет имени Бориса Гринченко

РОЛЬ СОВРЕМЕННИКОВ М.Э. РИЧМОНД В ФОРМИРОВАНИИ ЕЕ ТЕОРИИ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ

Аннотация

Изучая генезис личностного и профессионального развития Мэри Эллиен Ричмонд нами было выделено две основные группы ученых, которые имели то или иное влияние на формирование ее теории социальной работы и метода «case work». К первой группе были отнесены друзья и союзники исследовательницы (те ученые, которые поддерживали и дополняли ее идеи и теорию социальной работы); ко второй группе были отнесены ее оппоненты (представители благотворительности, которые выступали с критикой тех или иных идей и форм деятельности исследовательницы). В данной статье особое внимание уделено научным партнерам и ученым-друзьям М. Э. Ричмонд.
Ключевые слова: М. Э. Ричмонд; формирование личности; профессиональное развитие; биографические и социокультурные факторы; благотворительность; теория социальной работы.

Chernukha N.M., Vornacheva L.Yu.

Borys Grinchenko Kyiv University

THE ROLE OF MARY E. RICHMOND'S CONTEMPORARIES IN FORMATION OF HER SOCIAL WORK THEORY

Summary

While studying genesis of individual and professional becoming of Mary E. Richmond we distinguish two principal groups of scientists who influenced the formation of her social work theory and case work method. The first group includes the scientist's friends and allies (those researchers that supported and supplemented her ideas and her theory of social work); the second group consists of her opponents (representatives of philanthropy who criticized the researcher's ideas and ways of her performance). In the article the main focus is placed on the scientists-partners and scientists-friends of Mary E. Richmond.

Keywords: Mary E. Richmond, character formation, professional becoming, philanthropy, biographic and socio-cultural factors, theory of social work.